

Brabant onderzoekt ontwikkelingsperspectieven

De provincie Brabant heeft het Landbouw Economisch Instituut (LEI-DLO) onderzoek laten doen naar de perspectieven van biologische landbouw voor de agrarische sector in die provincie. Het LEI concludeert ondermeer dat het voor de biologische sector wenselijk is om te streven naar een gesloten en gemengd systeem. De hiermee samenhangende kleinschaligheid en grondgebondenheid kan volgens het LEI worden ondervangen door het vormen van zogenaamde 'conglomeraten van bio-bedrijven'. Hierbij kan iedere ondernemer zich specialiseren, terwijl er over het geheel een evenwicht is in ecologische processen.

uitgevoerd op de afzonderlijk bedrijfstakken. Er wordt op gewezen dat voor de consequenties van omschakeling voor bestaande bedrijven met meerdere takken informatie uit de diverse hoofdtakken (elk met betrekking tot één bedrijfstak) verzameld kan worden. Hier moet, aangezien ieder bedrijf anders is, dan wel 'met verstand' naar gekeken worden.

Schaal

Met betrekking tot de 'schaal van de biologische landbouw' komt volgens het LEI naar voren dat er in de biologische bedrijfsvoering een noodzaak is tot mengvormen. Zowel qua milieu als qua economie lijkt een ontwikkeling naar een gesloten en gemengd systeem wenselijk. De consequentie hiervan uit historisch perspectief is volgens het LEI 'dat biologische landbouw in het algemeen kleinschaliger en meer grondgebonden zal zijn.' Na vermelding van enkele voor- en nadelen van kleinschaligheid komen de auteurs tot de belangrijkste conclusie namelijk dat het meeste perspectief voor bio-landbouw wordt geboden door het 'vormen van conglomeraten van biologische bedrijven bijvoorbeeld in mini-coöperaties. Hierbij kan iedere ondernemer zich specialiseren, terwijl voor het geheel genomen er een evenwicht kan zijn in de ecologische processen.'

Bekende inzichten

De sterke kant van dit rapport zijn de uitgevoerde berekeningen per bedrijfstak en een zwakke kant het niet duidelijk aangeven van de oorzaken voor het verschil in perspectief per bedrijfstak en de conclusies voor het gehele bedrijf. Het merkwaardige is namelijk dat de hier getrokken conclusies overeenkomen met inzichten die reeds bestonden lang voordat de hier gebruikte informatie bekend was. In 1924 al gaf Rudolf Steiner aan dat -voor hetgeen

De intensivering en specialisatie in de landbouw sinds de jaren vijftig is letterlijk en figuurlijk ontaard. Het komt het meest spectaculair tot uiting in de door gedumpte drijfmest in moerassen veranderde maisakkers. Hierdoor treden de zogenaamde ongunstige nevenverschijnselen op in de vorm van overbelasting van het milieu, zowel ten aanzien van fosfaat- en stikstofbemesting, ammoniakemissie als het gebruik van bestrijdingsmiddelen. De overheid heeft wetgeving in het leven geroepen om deze problemen een halt toe te roepen.

Bedrijfstakken

Voor de provincie Noord-Brabant waren deze problemen aanleiding om het LEI opdracht te geven een verkennend onderzoek uit te voeren naar de economische en milieuconsequenties van omschakeling van gangbare naar biologische landbouw. Uitgaande van de huidige bedrijfsstructuur, en op grond van methodische overwegingen, is dit onderzoek verricht op de afzonderlijke bedrijfstakken akkerbouw, melkveehouderij, varkensfokkerij en -mesterij, leghennen en vollegrondsgroenteteelt. Voor elk van deze takken is de uitgangssituatie in de gangbare landbouw in 1993 berekend en is voor het jaar 2000 een vergelijking gemaakt

tussen een tak wanneer deze zich gangbaar heeft ontwikkeld onder de dan geldende milieu-eisen van de overheid of omgeschakeld is en biologisch werkt volgens Skal-normen. Hierbij is voor akkerbouw en melkveehouderij in alle situaties in beginsel een gelijke bedrijfsoppervlakte aangehouden en voor varkens- en kippenhouderij en vollegrondsgroenteteelt een gelijk aandeel arbeidskrachten.

Gunstig

In het kort samengevat is het resultaat van deze berekeningen dat de economische perspectieven van omschakeling naar een biologische produktiewijze, bij een blijvend prijsverschil tussen gangbaar en biologisch, gunstig zijn voor akkerbouw, varkensmesterij, een gesloten varkensbedrijf, prei- en bladgroentenbedrijven en ongunstig voor leghennen en aardbeien. In de melkveehouderij geldt (uiteraard) dat omschakeling van een extensief gangbaar bedrijf (weinig extra kosten en een 10 cent hogere melkprijs) gemakkelijker is dan voor een intensief bedrijf. Het LEI concludeert zelfs dat omschakeling voor het laatste type bedrijf onmogelijk is. Het rapport geeft verder een beschrijving van de omschakeling van gangbare naar biologische bedrijven op basis van de berekeningen die zijn

Het LEI-onderzoek wijst uit dat omschakeling voor de varkensvleesproductie bedrijfs-economisch interessant is, varkensvermeerdering daarentegen niet.
(Foto Hans Dijkstra)

nu als biologisch-dynamische landbouw bekend staat- een ontwikkeling naar een gesloten en gemengd systeem wenselijk is. En in het rapport van de Commissie Onderzoek Biologische Landbouwmethoden (1977) werd reeds beredeneerd dat voor de biologische landbouw alleen toekomst zou zijn wanneer deze met betrekking tot de arbeid grootschalig zou zijn, een uitspraak die destijds aanleiding gaf tot veel verbazing in het gangbare circuit.

Substitutie landbouw

De belangrijkste factoren die in dit verband van invloed zijn, zijn de pro-

duktiviteit van de grond (kg/ha) en de arbeid (kg/VAK), de prijs van het produkt (gld/kg) onder invloed van de kwaliteit en de markt en de organische stof-voorziening (kwantitatief en kwalitatief) van de in de grond levende organismen. Het principiële verschil tussen gangbare en biologische landbouw berust immers hierop dat in de gangbare landbouw de drievoudige functie van het bodemleven -plantenvoeding via mineralisatie van organische stof, scheppen van een gunstige bodemstructuur voor de plantenwortels en zorgen voor een ecologisch evenwicht- min of meer is vervangen door

achtereenvolgens chemische bemesting, mechanische grondbewerking en chemische bestrijdingsmiddelen. Op grond hiervan wordt de gangbare landbouw ook wel aangeduid als substitutie landbouw.

De provincie Noord-Brabant heeft het LEI gevraagd voor een verkennend onderzoek. Met dit rapport is aan dit verzoek voldaan door niet eerder beschikbare informatie op een deskundige wijze te bewerken. Hopelijk wordt de provincie door dit rapport gestimuleerd om deze eerste verkenning te laten volgen door een diepergaand onderzoek waarvan de resultaten het 'verstand' kunnen ondersteunen, dat volgens de LEI-onderzoekers gebruikt moet worden om de 'mogelijke ontwikkelingsrichtingen van landbouwbedrijven in Noord-Brabant' te kunnen aangeven

C.J. Cleveringa

-Varkenshouderij

Omschakeling van een vermeerderingsbedrijf naar biologische biggenproductie levert een sterk nadeel op in arbeidsopbrengst. Deze bedraagt slechts 7.000 gulden ten opzichte van 29.000 gulden bij een gangbare ontwikkeling. De biologische vleesvarkenshouderij daarentegen levert in deze berekeningen een sterk voordeel op ten opzichte van gangbaar. Er is sprake van een arbeidsopbrengst van 169.000 gulden per jaar (29.000 gulden gangbaar). De vermeerdering haalt in de bio-variant nauwelijks een arbeidsopbrengst. Verwacht mag worden dat de biggenprijs dus zal stijgen, waardoor er een beter evenwicht ontstaat in dekking van de kosten van vermeerderaar en mester. Biologische

varkensvleesproductie op een gesloten varkensbedrijf levert in deze berekeningen een duidelijk voordeel op ten opzichte van de gangbare varkenshouderij. De arbeidsopbrengst ligt op 73.000 gulden versus 30.000 gulden gangbaar. De kostprijs zal dan echter dalen.

- Leghennen

Omschakeling van een leghennenbedrijf levert een sterk nadeel op in arbeidsopbrengst. Deze bedraagt 22.000 gulden in het biologische systeem, tegenover 79.000 gulden gangbaar in het jaar 2000. De investeringsbehoefte voor omschakeling naar biologische varkenshouderij bedraagt echter slechts de helft van die bij ontwikkeling volgens het gangbare concept.

- Melkvee

Alleen extensieve bedrijven met

een melkqotum dat dicht tegen 12.000 kg melk per ha ligt en die weinig extra maatregelen moeten nemen voor een biologische bedrijfsvoering, kunnen tegen relatief weinig kosten profiteren van de hogere opbrengstprijzen. Hierdoor kan de arbeidsopbrengst op deze bedrijven met ongeveer 8.000 gulden stijgen.

- Akkerbouw

De biologische bedrijfsvoering heeft duidelijk een voorsprong. De lagere kilogramopbrengst per ha en de hogere kosten worden ruimschoots gecompenseerd door hogere opbrengstprijzen. Biologische akkerbouw voldoet nu al aan de toekomstige milieudoelstellingen in de soepele variant. Daarbij komt dat een kleinere prijsdaling van de produkten wordt voorzien dan in de gangbare akkerbouw. Bij een

strenger milieubeleid moet de fosfaatbemesting nog iets terug. Dat kost naar schatting ongeveer 1,5% opbrengst.

- Vollegrondsgroenteteelt

Uit de begrotingen blijkt dat biologisch gunstig uitpakt voor prei- en bladgroentebedrijven en ongunstig voor aardbeienbedrijven. De biologische richting noopt tot een forse verruiming van het teeltplan, enerzijds door verbreding van het pakket vollegrondsgroenten en anderzijds door vermenging van de vollegrondsgroenteteelt met akkerbouw en tijdelijk grasland.

Bron: Gangbaar of biologisch? Mogelijke ontwikkelingsrichtingen van landbouwbedrijven in Noord-Brabant. LEI-DLO 1996.